

Tragédia – 1526-ban

„S annak ki elhull mint vitéz,/ Rabláncot nem fűz semmi kéz”/ (Kölcsey Ferenc: Dobozi)

Régi, rég elfelejtett események krónikáját írom. Írnom kell, hisz úgy remélem, hogy városunk történelme, azé a helyé ahol otthon vagyunk, ezer és ezer szétszóródott apró üvegcsérépből végül tükörré áll össze, melybe nézve végigkövethetjük majd e földön élt eleink életét.

1526 vészterhes nyarán, augusztus 29-én a Szolimán vezette török hadak Mohácsnál, kora délután szétverték a magyar főereget. A csatában a főurak és főpapok mellett elesett II. Lajos is. Az ország a török hódítók lábainál hevert. Buda városát Ibrahim nagyvezér lovasai szeptember 11-én érték el, szeptember 12-én pedig megérkezett maga a szultán is. Megtekintették a várat és a várost. A katonák a várost felgyújtották, a porig égett a palotát kivéve. A török sereg 13-án hidépítésbe fogott a Dunán, s a többszázméteres alkotmány egy hét múlva már állt. Ezalatt az idő alatt a török könnyűlovasok a főseregtől elválva szerte száguldoztak, öltek, rabolva, fosztogatva. Portyázásaik közben eljutottak Esztergomig, Tátaig, Vácig, Egerig, sőt Miskolcig is. Aki tehetta a legközelebbi erődített helyre, jó esetben várba futott. A kevésbé szerencsések hirtelen állított székervárakba sáncolták el magukat, s

küzdöttek asszonyaikért, gyermekeikért, miként Pilismarót mellett tették.

E hét alatt történt az a szomorú esemény, melynek színhelye városunkhoz köthető, s melyről most beszélni akarok. A Királyok könyve I. kötetének 111. lapján olvasható az alábbi adományozási okirat: „1528. február 1. Buda. I. Ferdinánd k.(irály) a néhai *Byró Orbán* és *Mihály* kőházát, kik a múlt években feleségeikkel és gyermekeikkel együtt megölettek, Cheek birtokban, Pilis megyében ns.(Ziódí Kozár) Miklós volt visegrádi alvárnagynak adja.”

E pár soros adománylevél valószínűleg szorosban kapcsolódik egy alig valamivel korábban kiadott irathoz, mely 1527. október 3-án, Budán megnyílt országgyűlésen kelteződött, s mely ugyancsak a Királyok könyve I. kötetében a 130. lapon maradt ránk. Ez így szól: „1527. Buda okt. 13. I. Ferdinánd k(irály) a magtalanul elhunyt *Hydegh Orbán*, *Kanya Gergely*, *Zomoró János*, *Segesdi Máté*, *Zwech Máté* nemesek birtokát Felkezy-n Pilis megyében *Mykolai Gergely*nek adja.”

A két, I. Ferdinánd pártján álló nemesember az elhunytak neveiből ítélve helyben élő, a török portyázások ellenére helyben maradt köznemesi család, illetve nőtlen ifjú nemesemberek birtokait nyerte el hűsége jutalmául.

Nevükből ítélve a Csik falubeli Byró család valamely őse e hivatalt visel-

hetett, s így sikerült a jobbágsorból köznemességre kapaszkodniuk. Az irat szerint valószínűleg két testvért és azok családját érte 1526. szeptemberében a tragédia. Jómódúak lehettek, hisz itt olvasható, külön kiemelt kőház kitétel e korban rangot jelentett. Vajon hány embert takar az oklevélben rögzített esemény?

Ha csupán a két testvért és családjukat, talán tíz főt. Ha a helyi ellenállást és a falu népét hozzájuk számítjuk, a szám ennél jóval magasabb. Elérheti az ötven, vagy akár a száz főt is. Lesből törtek rájuk, vagy bizva a falak erejében, önként sáncolták el magukat a nemesi udvarházban, ma már nem megállapítható.

Az oklevél szövege szerint helyben maradvá várták a rájuk zúduló csapást. Talán öt felkeszi nemesemberrel s a környékbe menekült népével együtt néztek szembe a szpáhikkal, vagy a kindzsikkal.

Hogy esett? Csupán a száraz tények árulkodnak a tragédiáról. A Huszonégyökrös-hegy máig őrzi titkát.

Ma ugyanott gomba módra szaporodó utcák épülnek, szép neveket viselve. Akad közöttük Hold, Tároगतó, Meredek sőt még Sóska is.

A hely szellemét őrizve talán egyszer sétálhatunk majd a Byró Orbán, vagy Byró Mihály utcában is. Talán...

(filipiszky)